

Wpłynęło 12.10.2015 r.
Zrecenzowano 20.11.2015 r.
Zaakceptowano 30.11.2015 r.

A – koncepcja
B – zestawienie danych
C – analizy statystyczne
D – interpretacja wyników
E – przygotowanie maszynopisu
F – przegląd literatury

SYTUACJA EKONOMICZNA GOSPODARSTW ROLNYCH SPECJALIZUJĄCYCH SIĘ W UPRAWACH POLOWYCH SZCZEGÓLNIE ZAGROŻONYCH SUSZĄ ROLNICZĄ W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM W LATACH 2006–2013

Marek ZIELIŃSKI ABCDEF

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Zakład Ekonomiki Gospodarstw Rolnych

Streszczenie

Celem badań była ocena funkcjonowania dwóch grup gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych w województwie wielkopolskim, które prowadziły nieprzerwanie rachunkowość dla Polskiego FADN w latach 2006–2013. Pierwszą grupę stanowiły 22 gospodarstwa, które w analizowanym okresie znajdowały się w gminach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą, natomiast drugą 176 gospodarstw w pozostałych gminach. Analizie porównawczej poddano ich potencjał produkcyjny, organizację i strukturę produkcji, efektywność ekonomiczną oraz możliwości inwestycyjne. Stwierdzono, że gospodarstwa, które znajdowały się w gminach szczególnie zagrożonych występowaniem suszy rolniczej charakteryzowały się, w porównaniu z gospodarstwami pozostałymi, większymi nakładami pracy na 1 ha użytków rolnych (UR), miały mniejszy obszar UR, słabsze techniczne uzbrojenie pracy oraz gorszą sytuację ekonomiczną.

Słowa kluczowe: gospodarstwo specjalizujące się w uprawach polowych, susza rolnicza, sytuacja ekonomiczna, województwo wielkopolskie

Do cytowania For citation: Zieliński M. 2015. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych szczególnie zagrożonych suszą rolniczą w województwie wielkopolskim w latach 2006–2013. Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie. T. 15. Z. 4 (52) s. 83–92.

WSTĘP

Rolnictwo dotkliwie odczuwa skutki postępujących zmian klimatu. Szczególnym zagrożeniem dla efektywności funkcjonowania gospodarstw rolnych stają się występujące coraz częściej w produkcji rolniczej okresy niedoboru wody i, co się z tym wiąże, susze¹⁾. W latach 1951–1981 na terenie Polski susze wystąpiły w różnych okresach roku sześciokrotnie, podczas gdy w latach 1982–2011 – osiemnastokrotnie [LORENC 2006; MŚ 2014]. Nie napawa również optymizmem, że ponad 35% gruntów ornych w Polsce jest trwale zagrożonych suszą [MIODUSZEWSKI, DĘBEK 2009]. Największy deficyt wody w przypadku większości upraw występuje w pasie centralnym Polski [IMGW 2012; ŁĄBĘDZKI 2004]. Według Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW), roczna suma opadów w tym rejonie w latach 1961–2009 wyniosła niespełna 550 mm (548,2 mm) i była niższa od średniej sumy opadów dla całej Polski o 12,1% (o 75,5 mm). Co więcej, w rejonie tym mniejsze opady są szczególnie niepożądane, przeważają na nim bowiem gleby lekkie, co nasila ich podatność na skutki suszy.

Według Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR), który od 2006 r. prowadzony jest przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB (IUNG-PIB) w Puławach na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi²⁾, szczególnie zagrożone występowaniem suszy rolniczej jest województwo wielkopolskie, w którym zagrożenie to jest nad wyraz częste, aczkolwiek charakteryzuje się różnym nasileniem, czasem trwania i okresem wystąpienia [IUNG-PIB 2006–2013].

Istotnym problemem jest więc, w jaki sposób reagują na tę niekorzystną okoliczność gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych³⁾, które odgrywają coraz większą rolę w rolnictwie polskim. Na znaczenie tej grupy gospodarstw wskazuje ich rosnący udział w ogólnej liczbie gospodarstw sklasyfikowanych według typów rolniczych, który zwiększył się w latach 2002–2010 z 33,9% do 40,7%, a więc o 6,8 punktu procentowego (p.p.). Nie inaczej jest w województwie wielkopolskim, w którym gospodarstwa te w 2010 r. stanowiły 38,1% ogólnej liczby gospodarstw sklasyfikowanych według typów rolniczych i w porównaniu z 2002 r. był to wzrost o 6,9 p.p. [JÓZWIAK, ZIĘTARA 2013; ZIELIŃSKI 2013].

¹⁾ Należy podkreślić, że według BROWNA i LALLA [2006] zmienność dostępności wody jest silnie i ujemnie skorelowana z dochodem *per capita*. Kraje, w których ilość opadów jest bardzo zmienna, zwykle są uboższe, natomiast krajom o małej zmienności opadów towarzyszy większy dochód *per capita*.

²⁾ System ten został opracowany i wdrożony przez IUNG-PIB na wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Umocowaniem prawnym potrzeby monitoringu suszy jest Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich i Ustawa z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności [Ustawa... 2005; 2008].

³⁾ W analizach uwzględniono gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych – w uprawie zbóż, roślin oleistych i białkowych (typ 15) oraz różnych gatunków upraw polowych (typ 16) [Polski FADN 2011; 2012; 2014].

Biorąc powyższe pod uwagę, istnieje zatem konieczność oceny potencjalnych dysproporcji w funkcjonowaniu gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych w województwie wielkopolskim, które znajdowały się w gminach szczególnie zagrożonych wystąpieniem suszy rolniczej oraz pozostałych i prowadziły nieprzerwanie rachunkowość dla Polskiego FADN w latach 2006–2013.

METODA BADAŃ

Do osiągnięcia zamierzonego celu niezbędne było sporządzenie oceny potencjału produkcyjnego, organizacji i struktury produkcji, efektywności ekonomicznej i możliwości inwestycyjnych w dwóch grupach gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych w województwie wielkopolskim, które prowadziły nieprzerwanie rachunkowość dla Polskiego FADN w latach 2006–2013. Pierwszą grupę stanowiło 22 gospodarstw rolnych, które w analizowanym okresie znajdowały się w gminach szczególnie zagrożonych wystąpieniem suszy rolniczej. Natomiast druga – 176 gospodarstw z gmin pozostałych.

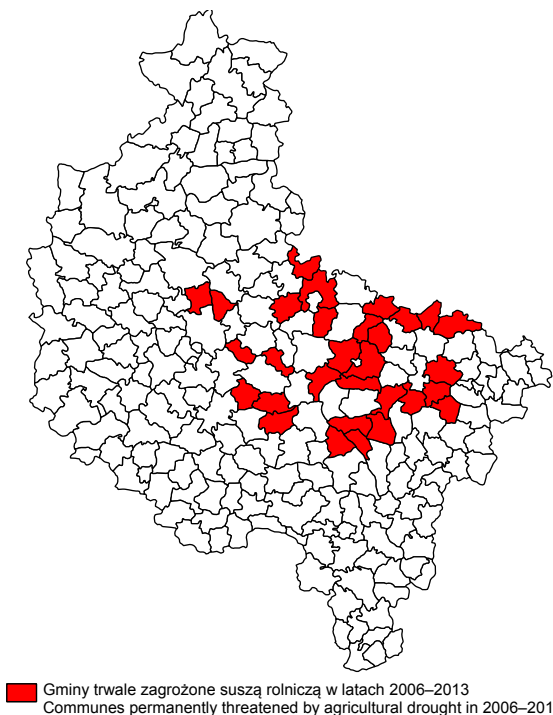
Za gospodarstwa rolne prowadzące produkcję rolniczą w gminach szczególnie zagrożonych wystąpieniem suszy rolniczej uznano te, które znajdowały się w gminach, w których zagrożenie to dla co najmniej jednego gatunku lub grupy roślin uprawnych⁴⁾, w co najmniej jednym z 13 sześciodekadowych okresów wegetacji roślin, ustalonych przez IUNG-PIB na potrzeby SMSR, wystąpiło w co najmniej siedmiu z ośmiu lat objętych analizą. W latach 2006–2013 w województwie wielkopolskim takich gmin było 30 (9,5% wszystkich gmin w województwie) (rys. 1).

Zbiór gmin, w których w analizowanym okresie wystąpiło szczególne zagrożenie suszy rolniczej, ustalono na podstawie SMSR. IUNG-PIB w Puławach opracowuje na potrzeby SMSR, począwszy od 2006 r., wartości klimatycznego bilansu wodnego⁵⁾ dla wszystkich gmin Polski oraz na podstawie kategorii gleb określa w tych gminach coroczny stan zagrożenia suszą rolniczą dla poszczególnych gatunków i grup roślin uprawnych. Co ważne, według SMSR w latach 2006–2008 i 2009–2013 gminami zagrożonymi wystąpieniem suszy rolniczej były te, w których straty plonów roślin uprawnych w danym roku w stosunku do wartości średnich wieloletnich wyniosły co najmniej 15 i 20%.

W celu oceny funkcjonowania pierwszej i drugiej grupy gospodarstw, analizie poddano:

⁴⁾ W SMSR uwzględniono następujące gatunki i grupy roślin uprawnych: zboża ozime i jare, rośliny strączkowe, kukurydza na kiszonkę i ziarno, rzepak i rzepik, ziemniaki, buraki cukrowe, chmiel, tytoń, warzywa gruntowe, drzewa i krzewy owocowe oraz truskawki.

⁵⁾ Wskaźnik klimatycznego bilansu wodnego ustalany jest jako różnica między sumą opadu atmosferycznego i sumą ewapotranspiracji potencjalnej za dany okres [DOROSZEWSKI i in. 2012; DURLO 2007; MIZAK i in. 2011].

Rys. 1. Gminy szczególnie zagrożone suszą rolniczą w województwie wielkopolskim w latach 2006–2013; źródło: opracowanie własne na podstawie Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej w latach 2006–2013 [IUNG-PIB 2006–2013]

Fig. 1. Communes especially threatened by agricultural drought in Wielkopolskie Province in the years 2006–2013; source: own study based on Agricultural Drought Monitoring System from 2006–2013 [IUNG-PIB 2006–2013]

1) potencjał produkcyjny:

- powierzchnię UR wyrażoną w ha, na którą składają się: ziemia własna, ziemia dzierżawiona na jeden rok lub dłużej, ziemia użytkowana na zasadzie udziału w zbiorze z właścicielem, a także ugory i odłogi;
- udział gruntów dzierżawionych (%);
- udział gospodarstw funkcjonujących na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW);
- nakłady pracy ogółem na 1 ha UR, obejmujące całkowite nakłady pracy ludzkiej w ramach działalności operacyjnej gospodarstwa rolnego określone w godzinach na 1 ha UR; za Polskim FADN przyjęto, że 1 AWU = 2120 godzin pracy rocznie⁶⁾;
- udział pracy najemnej (%);

⁶⁾ Należy zaznaczyć, że według metodyki Polskiego FADN do 2010 r. rocznej jednostce pracy (AWU – Annual Work Unit) odpowiadało 2200 godzin pracy w ciągu roku, natomiast od 2011 r. jest to równowartość 2120 godzin [Polski FADN 2011; 2012; 2014].

- techniczne wyposażenie pracy wyrażone wartością aktywów ogółem, obejmujących ziemię rolniczą, budynki gospodarstwa rolnego, nasadzenia leśne oraz maszyny i urządzenia, zwierzęta stada podstawowego i obrotowego oraz kapitał obrotowy (zapasy produktów rolnych i pozostałe aktywa obrotowe) w przeliczeniu na 1 AWU.
- 2) organizacja i struktura produkcji:
- udział gruntów ornych (GO) w UR (%);
 - udział zbóż w GO (%);
 - udział pszenicy w powierzchni zbóż (%);
 - udział nawozów zielonych w GO (%);
 - obsadę zwierząt, wyrażona w sztukach przeliczeniowych (LU) na 1 ha GO.
- 3) produktywność i efektywność ekonomiczną gospodarstw:
- produktywność ziemi, ustalona jako relacja wartości produkcji ogółem (zł) w gospodarstwie do powierzchni UR;
 - produktywność kapitału (%), ustalona jako relacja wartości produkcji ogółem w gospodarstwie do średniej wartości kapitału;
 - wydajność pracy ustalona, jako relacja wartości produkcji ogółem (zł) do liczby osób pełnozatrudnionych (AWU);
 - dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (tys. zł);
 - stopa reprodukcji majątku trwałego (%), określona jako relacja inwestycji netto do wartości środków trwałych, obejmujących ziemię rolniczą, budynki gospodarstwa rolnego, nasadzenia leśne oraz maszyny i urządzenia, a także zwierzęta stada podstawowego.

WYNIKI BADAŃ

W gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą powierzchnia ziemi użytkowanej rolniczo wynosiła 38,7 ha, podczas gdy w gospodarstwach pozostałych 43,7 ha. Część produkcji rolniczej w obu grupach gospodarstw prowadzono z różnym udziałem gruntów dzierżawionych. W gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą i pozostałych udział ten wyniósł odpowiednio 15,1 i 26,4% (tab. 1).

Gospodarstwa szczególnie zagrożone suszą rolniczą odróżniała od gospodarstw pozostałych nie tylko mniejsza powierzchnia użytków rolnych, ale także gorsza ich jakość. W gospodarstwach tych wskaźnik bonitacji gleb własnych wynosił bowiem 0,7, podczas gdy w gospodarstwach będących punktem odniesienia 1,0. Różnice te znalazły wyraz w udziale gospodarstw działających na obszarach ONW: 54,5% tych pierwszych funkcjonowało w niekorzystnych warunkach gospodarowania, podczas gdy w gospodarstwach pozostałych – 44,4%.

Gospodarstwa szczególnie zagrożone suszą rolniczą ponosiły większe nakłady pracy na 1 ha UR niż pozostałe. Okazało się bowiem, że w gospodarstwach tych

Tabela 1. Potencjał produkcyjny w analizowanych gospodarstwach (wartości średnie z lat 2006–2013)**Table 1.** Production potential of analyzed field farms in the years 2006–2013

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa Farms	
	szczególnie zagrożone suszą rolniczą especially threatened by agricultural drought	pozostałe others
Udział gospodarstw położonych na ONW, % Share of farms in LFA area, %	54,5	44,4
Wskaźnik bonitacji gleb własnych Quality of own soils	0,7	1,0
Powierzchnia użytków rolnych (ha), w tym Utilized agricultural area UAA (ha), including:	38,7	43,7
– grunty dzierżawione, % rented area, %	15,1	26,4
Nakłady pracy ogółem na ha UR, h·ha ⁻¹ Total labour input per hectare of UAA, h·ha ⁻¹	104,1	97,0
Udział pracy najemnej w pracy ogółem, % Share of rental labour, %	12,2	13,8
Wartość aktywów na 1 AWU, tys. zł Value of assets per 1 AWU, thous. PLN	289,2	357,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Polskiego FADN za lata 2006–2013.

Source: own study based on Polish FADN data in 2006–2013.

nakłady pracy ogółem w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych były o 7,3% większe niż te ponoszone w gospodarstwach pozostałych, natomiast mniejsze (o 19,2%) było w nich uzbrojenie pracy.

W obu grupach gospodarstw udział gruntów ornych w użytkach rolnych był identyczny i wyniósł 97,0%. Wyraźne różnice wystąpiły natomiast w przypadku udziału zbóż w gruntach ornych. W gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą zboża zajmowały bowiem 73,1% powierzchni gruntów rolnych, wobec 63,9% w gospodarstwach pozostałych (tab. 2). W tych pierwszych mniejsze znaczenie w zasiewach zbóż miała natomiast pszenica. W gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą i pozostałych udział pszenicy w zasiewach zbóż wyniósł odpowiednio 14,1 i 17,1%.

Słabą stroną gospodarstw szczególnie zagrożonych suszą rolniczą w porównaniu z gospodarstwami pozostałymi z punktu widzenia bilansu substancji organicznej w glebie był mniejszy udział nawozów zielonych w gruntach ornych oraz mniejsza obsada zwierząt. Sytuacja ta niepokoi, gdyż gospodarstwa rolne znajdujące się na obszarach zagrożonych suszą rolniczą powinny szczególnie dążyć do zwiększania zasobów substancji organicznej w glebie przez przorywanie nawozów zielonych i odzwierzęcych nawozów naturalnych. Wzrost zasobów substancji organicznej w glebie poprawia bowiem strukturę gleby, zwiększa zawartość dostępnych dla roślin składników pokarmowych oraz zwiększa pojemność wodną.

Tabela 2. Organizacja i struktura produkcji w analizowanych gospodarstwach (wartości średnie z lat 2006–2013)**Table 2.** Organization and structure of production in analysed field farms in the years 2006–2013

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa Farms	
	szczególnie zagrożone suszą rolniczą especially threatened by agricultural drought	pozostałe others
Udział gruntów ornych w użytkach rolnych, % Share of arable lands in UAA, %	97,0	97,0
Udział zbóż ¹⁾ w gruntach ornych, % Share of cereals ¹⁾ in arable lands, %	73,1	63,9
Udział pszenicy w gruntach ornych, % Share of wheat in arable lands, %	14,1	17,1
Udział nawozów zielonych w gruntach ornych, % Share of green manure in arable lands, %	2,7	9,5
Obsada zwierząt na 1 ha gruntów ornych, DJP·ha ⁻¹ GO Animal stock per 1 hectare of arable lands, LU·ha ⁻¹ AL	0,14	0,29

¹⁾ Pszenica zwyczajna, żyto, jęczmień, owies, mieszanki zbożowe, kukurydza na ziarno, pozostałe zboża.

¹⁾ Common wheat, rye, barley, oats, cereals mixtures, corn for grain, other cereals.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Polskiego FADN za lata 2006–2013.

Source: own study based on Polish FADN data in 2006–2013.

Tabela 3. Produktywność i efektywność w analizowanych gospodarstwach (wartości średnie z lat 2006–2013)**Table 3.** Productivity and efficiency of analysed field farms in the years 2006–2013

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa Farms	
	szczególnie zagrożone suszą rolniczą especially threatened by agricultural drought	pozostałe others
Produktywność ziemi, tys. zł·ha ⁻¹ UR Land productivity, thous. PLN·ha ⁻¹ AL	4,8	5,5
Produktywność kapitału, % Capital productivity, %	48,9	46,0
Wydajność pracy, tys. zł·AWU ⁻¹ Labour efficiency, thous. PLN·AWU ⁻¹	97,8	120,2
Rentowność produkcji, % Profitability of production, %	35,4	35,3
Dochód z gospodarstwa rolnego, tys. zł·gosp. ⁻¹ Income from farm, thous. PLN·farm ⁻¹	65,8	84,8
Stopa reprodukcji majątku trwałego, % Rate of reproduction of fixed assets, %	-1,7	0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Polskiego FADN za lata 2006–2013.

Source: own study based on Polish FADN data in 2006–2013.

Analiza produktywności trzech podstawowych czynników wytwórczych wskazała na istnienie wyraźnych różnic między analizowanymi grupami gospodarstw (tab. 3). Kierunek i siła tych zależności była jednak odmienna. W gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą produktywność ziemi i pracy była mniejsza – odpowiednio o 12,7% i 18,6%, a większa produktywność kapitału – o 2,9 p.p. Większa o 0,1 p.p. była w nich również rentowność produkcji.

Analiza dochodu z gospodarstwa rolnego wskazała na mniejszy jego poziom w gospodarstwach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą. Przeciętny dochód w tych gospodarstwach wyniósł 65,8 tys. zł i był o 22,4% większy od dochodu w gospodarstwach pozostałych. Co więcej, gospodarstwa te nie odtwarzały w pełni zużywającego się w procesie produkcji majątku trwałego, o czym świadczy ich ujemna stopa reprodukcji majątku trwałego (-1,7%). Podczas gdy w gospodarstwach pozostałych stopa ta była dodatnia i wyniosła -0,3%.

WNIOSKI

W pracy podjęto się oceny funkcjonowania dwóch grup gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych w województwie wielkopolskim, które prowadziły nieprzerwanie rachunkowość dla Polskiego FADN w latach 2006–2013. Pierwszą grupę gospodarstw stanowiły 22 gospodarstwa znajdujące się w gminach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą, natomiast drugą – 176 gospodarstw z gmin pozostałych. W analizie porównawczej wzięto pod uwagę następujące ich cechy: potencjał produkcyjny, organizację i strukturę produkcji, efektywność ekonomiczną i możliwości inwestycyjne.

Analiza wykazała, że gospodarstwa szczególnie zagrożone suszą rolniczą w porównaniu z gospodarstwami pozostałymi:

1. Mają większe nakłady pracy w przeliczeniu na 1 ha UR i mniejsze uzbrojenie pracy, co wskazuje, że gospodarstwa te są słabiej wyposażone w aktywa. Nie można wykluczyć, że w przypadku tych gospodarstw gorsze techniczne wyposażenie pracy uniemożliwia im stosowanie bardziej efektywnych technologii, których funkcją jest nie tylko wspomaganie siły roboczej, ale również przeciwdziałanie skutkom suszy rolniczej.

2. W mniejszym stopniu korzystają z obcych czynników produkcji, tj. pracy najemnej i dzierżawy ziemi. Warto pamiętać, że w gospodarstwie rolnym ich wykorzystanie, mimo że generuje dodatkowe koszty, to świadczy o aktywności i przedsiębiorczości kierowników gospodarstw.

3. Uzyskują mniejszy dochód z gospodarstwa rolnego, który znalazł odzwierciedlenie w ich braku motywacji do inwestycji. Sytuacja ta nie napawa optymizmem, gdyż gospodarstwa funkcjonujące na obszarach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą, tym bardziej powinny wprowadzać technologie, mające na celu nie

tylko poprawę wolumenu produkcji, ale i przeciwdziałanie skutkom suszy rolniczej.

Niniejsza praca nie wyczerpuje wszystkich wątków składających się na szeroką problematykę oddziaływania skutków postępujących zmian klimatu na gospodarstwa rolne, nie jest też wolna od słabości wynikających ze stosunkowo małej liczebności grup poddanych analizie. Niemniej jednak dowodzi, że w dłuższym okresie gospodarstwa rolne, prowadzące produkcję rolniczą na obszarach szczególnie zagrożonych suszą rolniczą, mają mniejsze możliwości efektywnego funkcjonowania i rozwoju niż gospodarstwa pozostałe.

LITERATURA

- BROWN C., LALL U. 2006. Water and economic development: The role of variability and framework for resilience. *Natural Resources Forum*. Vol. 30 s. 306–317.
- DOROSZEWSKI A., JADCZYŃSKI J., KOZYRA J., PUDEŁKO R., STUCZYŃSKI T., MIZAK K., ŁOPATKA A., KOZA P., GÓRSKI T., WRÓBLEWSKA E. 2012. Podstawy monitoringu suszy rolniczej. *Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie*. T. 12. Z. 2 (38) s. 79–91.
- DURLO G.B. 2007. Klimatyczny bilans wodny okresów wegetacyjnych w Beskidach Zachodnich. *Acta Agrophysica*. Vol. 10. Nr 3 s. 553–562.
- IMGW 2012. Warunki klimatyczne i oceanograficzne w Polsce i na Bałtyku południowym. Warszawa.
- IUNG-PIB 2006–2013. System Monitoringu Suszy Rolniczej [online]. [Dostęp 12.10.2015]. Dostępny w Internecie: www.susza.iung.pulawy.pl
- JÓZWIAK W., ZIĘTARA W. 2013. Zmiany zachodzące w gospodarstwach rolnych w latach 2002–2010. Warszawa. GUS.
- MIODUSZEWSKI W., DEMBEK W. 2009. Woda na obszarach wiejskich. Warszawa. IMUZ, MRiRW ss. 224.
- MIZAK K., PUDEŁKO R., KOZYRA J., NIERÓBCA A., DOROSZEWSKI A., ŚWITAJ Ł., ŁOPATKA A. 2011. Wyniki Monitoringu Suszy Rolniczej w uprawach pszenicy ozimej w Polsce w latach 2008–2010. *Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie*. T. 11. Z. 2 (34) s. 95–107.
- LORENC H. 2006. Susza w Polsce – 2006 rok. Warszawa. IMGW.
- ŁĄBĘDZKI L. 2004. Problematyka susz w Polsce. *Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie*. T. 4. Z. 1 (10) s. 47–66.
- Polski FADN 2011. Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2010 roku. Warszawa.
- Polski FADN 2012. Wyniki standardowe 2011 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. Warszawa.
- Polski FADN 2014. Wyniki standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. Warszawa.
- MŚ 2014. Rolnictwo. Warszawa.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich. Dz.U. 2005. Nr 150 poz. 1249 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz ustawy o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. Dz. U. 2008. Nr 145 poz. 918.

ZIELIŃSKI M. 2013. Gospodarstwa nastawione na typową produkcję roślinną. W: Zmiany zachodzące w gospodarstwach rolnych w latach 2002–2010. Pr. zbior. Red. W. Józwiak, W. Ziętara. Warszawa. GUS.

Marek ZIELIŃSKI

**ECONOMIC SITUATION OF FARMS SPECIALIZING IN FIELD CROPS
PARTICULARLY ENDANGERED BY AGRICULTURAL DROUGHT
IN WIELKOPOLSKIE PROVINCE IN THE YEARS 2006–2013**

Key words: *agricultural drought, economic situation, farm specializing in field crops, Wielkopolskie Province*

S u m m a r y

The aim of this paper was to assess functioning of two groups of field farms from Wielkopolskie Province that conducted accountancy for Polish FADN in 2006–2013. The first group included 22 farms from communes particularly threatened by agricultural drought while the second group included 176 field farms from other communes. It was found that field farms threatened by agricultural drought were characterized by a greater labour input per 1 ha of used agriculture area (UAA), had smaller area of UAA and showed worse economic situation.

Adres do korespondencji: dr inż. M. Zieliński, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Zakład Ekonomiki Gospodarstw Rolnych, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa; tel. +48 22 505-44-55, e-mail: zieliński@ierigz.waw.pl